

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора економічних наук, доцента,
професора кафедри менеджменту та адміністрування
Попело Ольги Володимирівни
на дисертаційну роботу Панченко Марини Миколаївни
на тему: «Стратегічні напрями розвитку
інноваційно-інвестиційного потенціалу України»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 Економіка**

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження

Виклики сьогодення, пов'язані з військовою агресією російської федерації, актуалізують питання розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки, створення необхідних передумов для виробництва конкурентоспроможної продукції, забезпечення економічного зростання країни. Зазначене можливо реалізувати за рахунок зменшення деструктивного впливу факторів зовнішнього середовища на процес формування інноваційно-інвестиційного потенціалу України. Відповідно, важливими аспектами у теоретичній площині стають питання дослідження сутності та структури інноваційно-інвестиційного потенціалу, розгляд його як основного ресурсу економічного розвитку країни, що є важливим при розробці державної стратегії післявоєнного відновлення економіки України.

Вирішення проблем післявоєнного відновлення безпосередньо пов'язане зі створенням сприятливих умов для активізації інвестиційних процесів, збільшенням обсягів внутрішніх та зовнішніх інвестиційних ресурсів, удосконаленням моделі управління та регулювання інноваційно-інвестиційним потенціалом.

Необхідність забезпечення розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу в умовах посилення воєнних, політичних, економічних, екологічних ризиків з метою подолання економічного спаду, зменшення рівня ризикованості здійснення господарської діяльності та підвищення її конкурентоспроможності й визначило актуальність теми дисертаційної роботи М. М. Панченко.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота Панченко Марини Миколаївни виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка», зокрема, робота є складовою науково-дослідних тем кафедри економічної теорії та бухгалтерського обліку, а також кафедри управління персоналом та бізнес-технологій: «Формування організаційно-економічних засад запобігання загрозам сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0122U201268) та «Перспективи збалансування ринку праці у період війни та післявоєнного відновлення України 0123U104273), у межах яких авторка розглядає сутність та роль інноваційно-інвестиційного потенціалу у процесі зменшення загроз та ризиків інноваційного шляху розвитку, а також відновлення економіки України у стратегічній перспективі.

Ступінь обґрунтованості та відповідності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертації дає змогу зробити висновок, що сформовані авторкою наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими та достовірними. Результати дисертаційної роботи базуються на проведених автором дослідженнях теоретичного та емпіричного характеру. Мета дисертації, яка полягає в поглибленні теоретико-методичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо стратегічного розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки, відповідає темі дослідження, а сформульовані об'єкт та предмет дослідження відповідають науково-методичним вимогам.

Дисертаційна робота є логічним, структурованим та завершеним науковим дослідженням, якість якого підтверджує системність дослідження, що дозволило вирішити поставлене науково-прикладне завдання щодо стратегічного розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки. У теоретичну основу покладено наукові праці українських та закордонних учених. У дисертації використано нормативно-правові та законодавчі акти України, статистичні дані Державної служби статистики України, а також дані, отримані авторкою у процесі

досліджень.

Методологічним базисом дисертаційної роботи є загальнонаукові прийоми та спеціальні методи пізнання, що ґрунтуються на економічних та споріднених із ними науками, а також методи міждисциплінарних досліджень, зокрема: абстрагування, аналізу, синтезу (для визначення сутності та ролі інвестиційно-інвестиційного потенціалу в економічних процесах); діалектичний (для встановлення зв'язків між важелями, інструментами впливу та процесом активізації інноваційної та інвестиційної діяльності в Україні); економіко-статистичний (для аналізу інноваційно-інвестиційних процесів); графічний (для візуалізації теоретичних, практичних результатів дослідження); SWOT-аналіз (для встановлення сильних, слабких сторін, загроз та можливостей розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу); логічний (для констатації пропозицій щодо стратегічних орієнтирів інноваційно-інвестиційного потенціалу).

Обґрунтованість наукових пропозицій автора, висновків та представлених рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародних науково-практичних конференціях, науковими публікаціями.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота є цілісною, завершеною науковою працею, що містить повний комплекс встановлених вимогами структурних елементів: вступ, три розділи, висновки, а також анотацію, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи становить 202 сторінки.

У дисертації розглянуто теоретичні засади, методичні положення та практичні рекомендації щодо розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу України.

Перший розділ дисертації (с. 29-65) присвячений дослідженню теоретичних основ формування інноваційно-інвестиційного потенціалу України. Зокрема, у межах цього розділу уточнено зміст таких понять, як «інновації», «інвестиції», «інноваційно-інвестиційний потенціал». Визначено умови формування, елементи та перспективи реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу.

Систематизовано класифікаційні ознаки інноваційно-інвестиційного потенціалу. У результаті проведеного дослідження відомих методів оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу різних рівнів здійснено їх структурування та групування. Запропоновано модель оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки.

У другому розділі дисертаційної роботи (с. 66-115) розглянуто можливості нарощування інноваційно-інвестиційного потенціалу, а також їхній вплив на посилення слабких сторін інноваційно-інвестиційного потенціалу. Зокрема, проаналізовано сучасний стан та динаміку інноваційно-інвестиційних процесів в Україні. Систематизовано ризики та проведено оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки.

У третьому розділі роботи (с. 116-167) авторкою запропоновано ключові пріоритети максимізації цифрових трансформацій в Україні як основи розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу. Зокрема, сформовано можливі напрями післявоєнного відновлення економіки України в контексті реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу в короткостроковій перспективі. Досліджено процес ефективного стратегічного управління та запропоновано структурно-логічну схему стратегічного управління розвитком інноваційно-інвестиційного потенціалу України. Удосконалено прикладний інструментарій розробки та реалізації стратегії розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу України, проблемно орієнтованої дорожньої карти з ідентифікацією ключових проблем, стратегічних орієнтирів та наслідків розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу України. Розроблено науково-практичні рекомендації щодо подальшого розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу на середньо- та довгострокову перспективу.

Висновки (с. 168-171), які зроблені за результатами дослідження, є змістовними та розкривають результати виконання поставлених завдань дослідження.

Таким чином, можна стверджувати, що дисертаційна робота є логічною, послідовною та завершеною працею, що виконана авторкою самостійно. Наукове дослідження оформлене відповідно до встановлених вимог. Пропозиції авторки пройшли апробацію та доведені до практичного використання.

Наукова новизна одержаних результатів

Серед найсуттєвіших наукових здобутків, які характеризують наукову новизну дослідження й особистий внесок М. М. Панченко, слід зазначити такі:

- концептуальний підхід до визначення стратегічних орієнтирів розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу, який базується на конкретизації його змісту та складових, окресленні ризиків та загроз;

- критеріальні характеристики та потенціалоформуючі аспекти щодо визначення ймовірності настання ризиків та дослідження їх впливу на розвиток інноваційно-інвестиційного потенціалу;

- засадничі аспекти стратегічного управління розвитком інноваційно-інвестиційного потенціалу України, що передбачають моніторинг та визначення стратегічних пріоритетів реалізації зазначеного потенціалу;

- методологічний базис оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу, реалізація якого передбачає чотири етапи: аналіз інформаційних джерел, визначення цілей та завдань оцінювання, систематизація факторів впливу та розробка стратегічних напрямів нарощування;

- теоретико-методологічні засади управління ризиками інноваційно-інвестиційного потенціалу, що базуються на поєднанні стратегічного та тактичного управління та сприяють виявленню взаємозв'язку між ризиками та можливостями використання інвестиційних ресурсів;

- методичні положення оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу, які ґрунтуються на розрахунку інтегрального індексу, що зумовлює визначення стратегічних пріоритетів формування такого потенціалу в сучасних трансформаційних умовах;

- прикладні аспекти удосконалення заходів стимулювання розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу на основі використання інструментів інституційного та інфраструктурного впливу;

- понятійно-категоріальний апарат теорії розвитку економічних систем за рахунок уточнення таких дефініцій, як “інновації” та “інноваційно-інвестиційний потенціал”.

Наукове та практичне значення результатів дослідження

Наукове значення результатів дисертаційної роботи полягає в розв'язанні важливого науково-прикладного завдання - поглиблення теоретичних і методичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо стратегічного розвитку інноваційно інвестиційного потенціалу національної економіки.

Рекомендації авторки використані у практичній діяльності Департаментом економічного розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації – при розробці Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року (довідка № 01-01-20/199 від 30.01.2024 р.); Агенцією регіонального розвитку Чернігівської області – у практиці формування та реалізації перспективних програм соціально-економічного розвитку Чернігівської області, систематизації наявних ризиків (довідка № 14 від 31.01.2024 р.); військовою частиною А4044 м. Житомир (довідка № 716 від 29.01.2024 р.), військовою частиною А1451 м. Харків (довідка № 226/56/94 від 29.01.2024 р.) – при формуванні елементів інноваційної системи функціонування фінансової служби, цифровізації та кіберзахисту фінансово-господарських процесів військової частини і як наслідок підвищення загальної обороноздатності.

Основні теоретичні висновки й науково-практичні рекомендації авторки впроваджено у навчальний процес Національного університету "Чернігівська політехніка" – при викладанні дисциплін «Інноваційно-інвестиційний менеджмент», «Інноваційні HR-технології», «Стратегічний менеджмент», (довідка № 202/08 – 312/ВС від 25.01.2024 р.).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Основні положення дослідження опубліковано у 12 наукових працях, з яких 6 статей у наукових фахових виданнях України та 6 праць апробаційного характеру.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022

р. № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502), щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності.

Дисертантка дотримувалась норм та принципів академічної доброчесності, норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації

1. У пп. 1.2 (с. 49) дисертаційної роботи зазначено, що важливою умовою удосконалення сформованої моделі регулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу є наявність синергетичного ефекту. Проте, на нашу думку, доцільно було б деталізувати сутність такого ефекту, як він виникає і які фактори сприяють його формуванню у межах національної економіки.

2. У пп. 1.2 (с. 50-51) дисертантка розглядає теоретичні положення щодо визначення поняття «стратегія», особливості її розробки для розвитку економічних систем. Однак доцільно також було б приділити увагу конкретизації змісту поняття «стратегічне управління», що поглибило б логічність представлення наукових результатів, які були отримані у процесі обґрунтування стратегічних детермінант управління розвитком інноваційно-інвестиційного потенціалу.

3. У пп. 2.2 (с. 84-90) авторкою використано методику SWOT-аналізу інноваційно-інвестиційного потенціалу, проте доцільно було б посилити зазначений аналіз розрахунками вагових коефіцієнтів та проведенням бальної

оцінки сильних і слабких сторін, можливостей та загроз, що дало б можливість конкретизувати результати дослідження.

4. У пп. 3.3 (с. 157) авторкою запропоновано структурно-логічну схему стратегічного управління розвитком інноваційно-інвестиційного потенціалу України (рис. 3.8), проте при розробці моделі такого управління доцільно було б врахувати ключові аспекти повоєнного відновлення економіки України, що дало б можливість обґрунтувати передбачені авторкою напрями й результати стратегії розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу країни (рис. 3.9).

5. У 3 розділі дисертації варто було б дослідити нормативно-правові аспекти, які регулюють інноваційно-інвестиційні процеси в Україні та дослідити європейський досвід державного регулювання розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу економіки.

6. У науковій новизні здобувачка зазначає, що нею було удосконалено понятійно-категоріальний апарат у частині уточнення змісту понять “інновації”, “інноваційно-інвестиційний потенціал”, проте авторці доцільно було б поглибити системний аналіз розгляду окремих категорій, суміжних до них дефініцій (інноваційний потенціал, інвестиційний потенціал, інвестиційна діяльність, стратегія інноваційно-інвестиційного розвитку, інвестиційні ресурси тощо), виявити та описати наявні наукові підходи до розгляду змісту зазначених категорій.

7. У дисертації авторці варто було б звернути більшу увагу на конкретизацію основних проблем, які стримують формування інноваційно-інвестиційного потенціалу в Україні, визначити основні бар’єри, які перешкоджають активізації інвестиційної діяльності в країні, не дозволяють сформувати сприятливі умови для інноваційної діяльності. Також доцільно було б звернути увагу на більш чітке визначення дестимуляторів управлінського характеру, наявність яких негативно впливає на процеси інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки.

Однак, вказані вище зауваження та дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Панченко Марини Миколаївни.

Загальні висновки та оцінка дисертації

Дисертаційне дослідження Панченко Марини Миколаївни на тему «Стратегічні напрями розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу України» є завершеним, самостійним дослідженням, виконаним на актуальну тему, містить положення наукової новизни та має теоретичне і практичне значення.

Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами) та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами й доповненнями від 19 травня 2023 р. № 502) та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502).

Зазначене дозволяє зробити висновок, що Панченко Марина Миколаївна, авторка дисертації «Стратегічні напрями розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу України», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Рецензент:

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри
менеджменту та адміністрування
НУ «Чернігівська політехніка»

Ольга ПОПЕЛО

Підпис д.е.н., доц. Попело О. В., засвідчую
Вчений секретар
НУ «Чернігівська політехніка»
доктор наук з державного
управління, професор

Ігор ОЛІЙЧЕНКО